

LÄKARE MOT KÄRNVAPEN

NR 172 SEPTEMBER 2023

MEDLEMSTIDNING FÖR SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPEN

FOKUS

KÄRNVAPNENS LÅNGSIKTIGA EFFEKTER

Provsprängningar och tillverkning av kärnvapen
leder till svåröverskådlig miljöpåverkan

TPNW öppnar för att
ta itu med decennier
av kärnvapenskador

Utgrävning av föroreningar
av tidiga kärnvapenaktivi-
teter i New York

Bristande representation
skapade nytt engagemang –
intervju med Uzo Ohanyere

Läkare mot Kärnvapen ges ut av föreningen Svenska Läkare mot Kärnvapen, SLMK.

ANSVARIG UTGIVARE: Josefin Lind,
josefin.lind@slmk.org
REDAKTION: Clara Gullman Levin, Josefin Lind
LAYOUT: Gabriel Holmbom
TRYCK: Exakta Creative.
Tryckt på miljögodkänt papper.
ISSN: 1400-2256

Nästa nummer utkommer i december.
Material skickas till redaktion@slmk.org senast 15 oktober.

Svenska Läkare mot Kärnvapen
Norr tullsgatan 45,
113 45 Stockholm
E-POST: info@slmk.org

Bli medlem på www.slmk.org
BANKGIRO: 901-0901
SWISH: 1239010901

FÖLJ OSS:
Facebook.com/SLMK.1981
Instagram: @svenskalkaremotkarnvapen
Twitter: @IPPNWSweden

SLMK arbetar preventivt för att kärnvapen ska avskaffas innan de används igen. Vi är en del av IPPNW (International Physicians for the Prevention of Nuclear War) samt ICAN (International Campaign to Abolish Nuclear Weapons).

Tidningen utkommer till alla medlemmar i Danske Læger mod Kernevåben,
www.danskelaegermodkernevaaben.dk

KONTAKT:
Povl Revsbech (sekretær og kasserer)
povl.revsbech@gmail.com
DLMK, c/o Povl Revsbech, Langdalsvej 40
8220 Brabrand, Danmark

INNEHÅLL #172

FRAMSIDA: Kärnvapenprov som utfördes av USA under sommaren 1946 vid Bikiniatollen i Stilla havet.

- 4 TPNW öppnar för att ta itu med decennier av kärnvapenskador
- 6 Utgrävning av föroreningar av tidiga kärnvapenaktiviteter i New York
- 8 Bristande representation skapade nytt engagemang – intervju med Uzo Ohanyere
- 10 Hiroshimadagen 2023
- 12 Notiser
- 13 Oppenheimer - Hollywoodfilmen som sätter kärnvapen i det populärkulturella blickfånget
- 14 En visselblåsares testamente – Till minne av Daniel Ellsberg
- 15 Vem ska rädda icke-spridningsavtalet?
- 17 Viktigt att lagstifta mot kärnvapen
- 18 Krönika: Medicinska tidskrifter publicerar gemensamt mot kärnvapen
- 19 **Viktigt meddelande:** Föreningens verksamhetsstöd är hotat

NU ÄR DET DAGS ATT BETALA DIN MEDLEMSAVGIFT FÖR 2024!

Fortsätt bidra till en kärnvapenfri värld genom att betala din medlemsavgift!

LÄKARE - 290 KR/ÅR
ASSOCIERAD MEDLEM - 200 KR/ÅR
STUDENT - 100 KR/ÅR
MÅNADSGIVARE – VALFRI SUMMA

BANKGIRO: 901-0901
SWISH: 1239010901

Märk betalningen med ditt namn och medlemsnummer.
Skänk gärna en extra gåva till verksamheten. Tack för ditt stöd!

Viktigt att upp- märksamma och utreda effekter av kärnvapen

Vendela Englund Burnett
Ordförande

K antarellkorgen svämmar över efter en härlig timme i skogen. Och du håller en spännande tidning i din hand! Den kunde knappast bli tydligare – kontrasten mellan att leva i frihet och fred i en ren natur och den verklighet som är vardagen för miljontals människor. Effekterna av kärnvapen alltifrån uranbrytning till tillverkning, tester och katastroferna i Hiroshima och Nagasaki påverkar fortsatt liv och hälsa, miljö, jämlikhet, sociala och kulturella värden för individer, familjer, lokalsamhällen och nationer. Att detta utreds, uppmärksammas, erkänns och i den mån det är möjligt rättas till genom sanering, behandling och ersättning till de drabbade är viktigt. Men viktigast är att det får vara slut nu! För det tog ju inte slut med Hiroshima och Nagasaki.

Filmen Oppenheimer beskriver mycket om hur det började, men att Manhattanprojektet medfört att det fortfarande finns radioaktiva platser i New York beskriver den inte, och inte att offren för de över 2000 provsprängningarna därefter är de egna medborgarna, miljön och framtida generationer. Vi kan inte låta kärnvapenstaterna mörka, hemlighålla och förneka detta – trots att de i möjligaste mån förlagt gruvor, produktion och testning så långt från huvudstaden som möjligt. I detta nummer kan du läsa artiklar om

dessa skador och varför förbudet mot kärnvapen med alla dess delar är så viktigt.

I augusti publicerade över 100 medicinska tidskrifter en ledare om kärnvapen och varför det ingår i vårt arbete som läkare att engagera oss. Situationen känns nästan överklig för samtidigt som domedagsklockan flyttats till 90 sekunder från midnatt och kärnvapenfrågan tydligt är på agendan så har Sveriges röst mot kärnvapen blivit till en viskning. Vi har ingen garanti för att kärnvapen inte kommer att placeras i Sverige vid det kommande Natomedlemskapet och vi ser en överhängande risk att vårt mångåriga ekonomiska stöd från staten till vår verksamhet försvinner.

Är det då nattsvart? Nej! Vi ger inte upp! Trots den totala bristen på framsteg i NPT var det meningsfullt att närvara - för att påminna om kärnvapnens humanitära effekter

och att det hotar oss alla samt för att uppleva och vara del i civilsamhällets initierade, starka och envisa engagemang mot kärnvapen.

Vi läkare fortsätter envist påminna om vad kärnvapen faktiskt är och gör och våra röster är efterfrågade och respekterade så vår motivation och kanske även möjligheterna att nå ut är stora. Jag vill uppmuntra alla som kan tänka sig att skriva eller prata på nåt litet möte – kanske bara på den egna vårdcentralen eller kliniken att göra det. Vi hjälper gärna till! ■

”
Effekterna av kärnvapen alltifrån uranbrytning till tillverkning, tester och katastroferna i Hiroshima och Nagasaki påverkar fortsatt liv och hälsa

Ökad medvetenhet om konsekvenser av kärnvapen

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW) öppnar för att ta itu med decennier av kärnvapenskador.

Av Alica Sanders-Zakre
Översatt av Clara Gullman Levin och Nicke Rodhe

Sjuttioåttio år efter USA:s bombningar av Hiroshima och Nagasaki pågår arbetet i ett nytt internationellt forum för att ge stöd till offer för kärnvapen användning och kärnvapentester och för att börja sanera förorenade miljöer.

Redan innan USA i slutet av 1945 dödade minst 210 000¹ människor genom att släppa två kärnvapen över Hiroshima och Nagasaki, hade kärnvapen skadat människor och miljö genom uranbrytning och det första kärnvapentestet som genomfördes i New Mexico i juli 1945. Mer än 2 000 kärnvapenprov² följde i 15 länder (Algeriet, Australien, Kina, Frankrike - Franska Polynesien, Indien, Kazakstan, Kiribati, Marshallöarna, Nordkorea, Pakistan, Ryssland, Turkmenistan, Ukraina, USA och Uzbekistan). Kärnvapenprov har orsakat skador runt om i världen, allt från fysiska och psykiska hälsoeffekter på människor, socioekonomiska effekter, tvångsflyttningar, kulturella skador och radioaktiv kontaminering. Även om vissa ansträngningar³ har gjorts på nationell nivå för att ge ersättning till offren eller sanera förorenade miljöer, har alla hittills varit otillräckliga.

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW) från 2017⁴, som gett ett förnyat fokus på kärnvapnens humanitära och miljömässiga konsekvenser, är det första internationella avtal som erkänner och försöker reparera dessa skador. Detta erkännande började redan innan konventionen förhandlades fram, med en serie konferenser⁵ i Oslo, Nayarit och Wien för att öka medvetenheten om de humanitära konsekvenserna av kärnvapen. Under dessa konferenser hölls expertpresentationer av forskare och av människor som påverkats av kärnvapen.

Alicia Sanders-Zakre leder ICANs forskning och policyutveckling, bland annat om FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.

FOTO: ICAN Norway | Morgan Mackay

TPNW införlivar denna dimension i ingressen och i artiklarna 6 och 7 om stöd till offer och miljöåterställning samt internationellt samarbete och stöd. Enligt artikel 6 ska stater som drabbats av användning och provsprängning av kärnvapen tillhandahålla "...lämpligt stöd med hänsyn till ålder och kön, utan diskriminering, inbegripet medicinsk vård, rehabilitering och psykologiskt stöd samt hjälp till social och ekonomisk integrering." och att drabbade stater måste "...vidta nödvändiga och lämpliga åtgärder för att sanera miljön". I artikel 7 anges vidare att alla stater i TPNW som har möjlighet att göra detta ska tillhandahålla "tekniskt, materiellt och ekonomiskt bistånd" till drabbade stater.

Handlingsplan för genomförande

Vid TPNW:s första statspartsmöte i juni 2022 antogs en banbrytande handlingsplan med 50 konkreta steg för att främja genomförandet av avtalet. Dessutom antogs en gemensam politisk deklaration som återigen bekräftade statsparternas åtagande enligt fördraget och för en värld utan kärnvapen.

Handlingsplanen innehåller fjorton steg för att genomföra artiklarna 6 och 7. Statsparterna enades om åtgärder för att skapa en struktur för genomförandet, bland annat genom nära samråd med

berörda samhällen i alla skeden och samverka med civilsamhället och FN-systemet; att inom tre månader tillsätta en regeringsrepresentant (kontaktpunkt) som ansvarar för detta arbete; att anta nationella lagar för genomförandet. Statsparterna måste beakta principerna om tillgänglighet, inkludering och icke-diskriminering samt öppenhet. Vidare föreslogs att man skapar ett rapporteringsformat samt undersöker hur man kan inrätta en internationell förvaltningsfond för att finansiera arbetet.

Stater som anser sig vara påverkade av kärnvapen enades om att börja granska effekterna i sina respektive länder

Stater som anser sig vara påverkade av kärnvapen enades om att börja granska effekterna i sina respektive länder och börja utarbeta en nationell plan senast vid det andra statspartsmötet. Icke påverkade statsparter enades om att ge stöd, inklusive ekonomiskt och tekniskt, till stater som anser sig vara påverkade. Det första statspartsmötet beslutade också att inrätta arbetsgrupper som skulle sammanträda minst en gång i kvartalet.

Arbetsgruppen för artikel 6 och 7⁶, som leds av Kazakstan och Kiribati, har sammanträtt nästan varje månad för att ge expertstöd till staternas genomförande, diskutera nya förslag och möjliggöra en transparent och inkluderande process. Mötena, som ordförandena har bjudit in civilsamhället att delta i, sammanfattas också på ICAN:s hemsida⁷ som är avsedd att tillhandahålla regelbundna uppdateringar för stater och civilsamhället om det arbete som pågår inom TPNW. Under åtta möten 2022 och 2023 har statsparterna gjort betydande framsteg och fokuserat på tre viktiga områden för stöd till offer och miljösanering enligt handlingsplanen från Wien 2022: mall för frivillig rapportering, riktlinjer för en internationell förvaltningsfond samt nationella åtgärder för berörda stater (genomföra inledande bedömningar av skador och anta nationella planer för genomförande).

Bedömningar av skador

Statsparterna har fått presentationer från stater och civilsamhället om inledande bedömningar av skador i både stater som är parter och stater som inte är parter i TPNW, inklusive Kazakstan, Kiribati, Marshallöarna, Storbritannien, Japan

och Algeriet. Presentationerna har omfattat ett brett spektrum av skador, från påverkan på fysisk hälsa genom till exempel strålningsorsakade sjukdomar, till psykologiska, socioekonomiska, kulturella och miljömässiga skador. Baserat på diskussioner och forskning⁸ lade ordförandena för arbetsgruppen fram en mall för frivillig rapportering när det gäller statsparternas genomförande av sina skyldigheter enligt artiklarna 6 och 7, en mall som också kommer att hjälpa drabbade stater att ange sina behov och för andra stater att rapportera om sitt bistånd till drabbade stater. Staterna diskuterade, med utgångspunkt i vägledande frågor från ordförandena, i detalj riktlinjerna för en internationell förvaltningsfond, bland annat vilka typer av projekt som skulle kunna stödjas av fonden och vilka aktörer som skulle kunna donera till respektive dra nytta av fonden.

Nästa statspartsmöte

TPNW:s andra statspartsmöte⁹, som kommer att äga rum den 27 november-1 december i år, i New York, blir ett avgörande tillfälle att föra detta banbrytande humanitära arbete framåt. Ordförandena för arbetsgrupperna för artikel 6 och 7 förväntas då lämna en rapport om sina framsteg och föreslå eventuella ytterligare nödvändiga beslut. Drabbade stater kommer att lägga fram inledande bedömningar av de skador som användning och provning av kärnvapen orsakat människor och miljö i deras länder och kan identifiera områden där det behövs mer forskning och resurser. De kommer också att lägga fram sina nationella planer. Alla stater kan ange hur de kommer att samarbeta med och bistå berörda stater.

Med tanke på det olyckliga dödläget i många andra forum som är avsedda att främja nedrustning är TPNW en välbehövlig progressiv och konstruktiv mötesplats för konkreta åtgärder för att hantera kärnvapnens skadeverkningar. Alla länder bör engagera sig i denna viktiga process genom att delta i TPNW:s andra statspartsmöte som en aktiv statspart eller som observatör. ■

Referenser

- 1 www.icanw.org/hiroshima_and_nagasaki_bombings
- 2 www.nuclearstimpacts.org
- 3 Van Duzer, Nate och Sanders-Zakre, Alicia, Global Policy, Policy Approaches Addressing the Ongoing Humanitarian and Environmental Consequences of Nuclear Weapons: A Commentary", 20 januari 2021, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1758-5899.12870>
- 4 www.icanw.org/the_treaty
- 5 www.reachingcriticalwill.org/disarmament-fora/hinw
- 6 www.icanw.org/tpnw_intersessional_work_article_6_7_victim_assistance_environmental_remediation_international_cooperation
- 7 www.icanw.org/tpnw_intersessional_work
- 8 humanrightsclinic.law.harvard.edu/wp-content/uploads/2023/05/TPNW-reporting-report-5-15-23-FINAL.pdf
- 9 www.icanw.org/tpnw_second_meeting_of_states_parties

Miljösanering som social arkeologi

Att gräva ut platser som förorenats av tidiga kärnvapenaktiviteter i New York, både bokstavligt och bildligt.

Av Matthew Breay Bolton och Katherine Ketterer, Pace University. Sammanfattning skriven för Svenska Läkare mot Kärnvapen. Översatt av Josefin Lind och Nicke Rodhe.

Klockan 01.40 den 6 mars 2021 slog polisen i New York City (NYC) till mot ett illegalt rave i ett lager i Ridgewood, Queens. Byggnaden var en del av en plats som var förorenad efter tidigare arbete med att utveckla kärnvapen.

Platsen är av US Environmental Protection Agency (EPA) angiven som en av endast tre aktiva "Superfund"-platser i NYC. ["Superfund" är en federal lag i USA som reglerar hur USA:s myndigheter ska städa upp förstörda och förgiftade områden. Översättarens tillägg.]

Pressbevakningen var inte nådig, man kallade ravedel-tagarna för "COVID-ioter". På nätet diskuterades emellertid även det bredare sociala ansvaret när det gäller de risker som finns på platsen eftersom den planerade saneringen aldrig gjordes klar. De flesta av ravebesökarna visste förmodligen inte att de dansade på en radioaktiv soptipp. Inte många New York-bor är medvetna om de osynliga, ofta underjordiska, riskerna som finns i deras stad i form av de gamla kärnvapen-platserna.

Manhattanprojektets radioaktiva arv

Manhattanprojektet utvecklade atombomberna som testades i New Mexico och sedermera släpptes på Hiroshima och Nagasaki 1945 varvid ungefär 200 000 människor dödades. Programmet fick sitt namn då den tidiga bombutvecklingen sköttes av US Army Corps of Engineers (ACE)

Manhattan Engineer District (MED). Det var baserat mittemot stadshuset, och byggde på ett forskningsprogram vid Columbia University samt på expertis och logistik från den privata sektorn. Projektet arbetade i ett rasande tempo och struntade i föroreningskontroll.

Som ett resultat av detta har NYC några av världens äldsta anläggningar för produktion av kärnvapen, vilket än idag utsätter New York-bor för risker för joniserande strålning. Under andra världskriget och tidigt under kalla kriget hanterades radioaktivt material på 16 privata platser i NYC. Sex platser bedöms som särskilt

bekymmersamma, inklusive universitetslaboratorier, tidigare lager för uranmalm och bearbetningsanläggningar. Utvärdering, övervakning och sanering av dessa platser har skett under tre olika perioder:

privat sanering före 1992; statlig sanering i början av 1990-talet följt av två decennier av försummelse; samt en långvarig kampanj för att hantera risker vid två återstående platser i Port Richmond, Staten Island och Ridgewood, Queens. Båda dessa platser som ännu inte har sanerats är belägna i marginaliserade samhällen med övervägande färgad befolkning. Kostnaden hittills för den amerikanska federala regeringen för att sanera radioaktiva platser i NYC uppgår till mer än 60 miljoner dollar. US Department of Labor har betalat ut 7,8 miljoner dollar på grund av medicinska och andra ersättningsanspråk som härrör från dessa platser i NYC.

”

Manhattanprojektet arbetade i ett rasande tempo och struntade i föroreningskontroll.

← Dr. Matthew Breay Bolton är professor i statsvetenskap vid Pace University. Han var en del av teamet International Campaign to Abolish Nuclear Weapons (ICAN) som tilldelades 2017 års Nobels fredspris.

← Katherine Ketterer är utvecklingsassistent vid Lycée Français de New York. Hon har en B.A. i statsvetenskap från Pace University, med inriktning på internationella relationer.

Spöklika spår av en hittills oberättad historia

Diskussionen kring kärnvapen som garant för säkerhet förbiser de skador som orsakas av deras utveckling, testning och användning. Kärnvapen-

diskussionen döljer miljöproblemen under lager av invecklade rättfärdiganden och en vetenskaplig jargong som förvirrar och alienerar allmänheten.

Men en av huvudorsakerna till denna mystifiering – de långvariga, genomgripande hälsoeffekterna av joniserande strålning – ger också

en ledtråd. Detta radioaktiva och giftiga arv visar glimtar av ett förflutet som sedan länge begravts och fördunklats. Miljöantropologen Laura Ogden föreslår att vi tänker på "jorden som ett arkiv", där mörka berättelser lämnar spår i jorden som vi kan hämta upp och tolka.

På liknande sätt kan vi tänka oss radioaktiva nedfall och radioaktiva restprodukter som spöklika spår av en hittills oberättad historia. Men innebörden i nuet av dessa kusliga spår ur det förflutna är inte förutbestämd, det finns plats för flera, ibland konkurrerande, berättelser. I NYC har hanteringen av detta radioaktiva arv inneburit både bokstavlig utgrävning av förorenade platser och en mer förståelse- och meningsskapande process där journalister, aktivister och politiker har förvandlat vissa av dessa platser till minnesplatser och där skapat kopplingar till frågor om miljö, strålskydd och kärnvapenedrustning.

Faktum är att tekniska beskrivningar av sanering är otillräckliga – problemet radioaktiv förorening "löses" inte enbart genom att man gör mätningar, jämför dem med ett regelverk, tar bort föroreningar och sedan förklarar en plats "säker". Uppmärksamhet måste också riktas mot diskussionen kring frågor om social rättvisa, inklusive utmaningen att se att kärnvapenrelaterade föroreningar – med tanke på längden på isotopers halv-

eringstider – bara kan förflyttas från en plats till en annan. Så flyttades till exempel avfall från en plats i NYC:s mycket välbärgade Chelseakvarter, till Hanford, Washington state. Förflyttningen av avfallet till Hanford följde på det sättet ett bredare

”

Detta radioaktiva och giftiga arv visar glimtar av ett förflutet som sedan länge begravts och fördunklats.

mönster av miljöorättvisor knutna till kärnkraft/kärnvapen, när man flyttade farorna från en rik stad till ursprungsbefolkningarnas redan belastade områden. Ursprungssamerikaner som bor runt Hanford lider oproportionerligt mycket av de uppkomna föroreningarna av Columbiafloden.

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW) från 2017 fastställde nya förpliktelser att sanera miljöer som förorenats av kärnvapenverksamhet. Även om USA vägrar att ansluta sig till TPNW, kan en grundläggande historisk genomgång av NYC:s erfarenheter vara till nytta för beslutsfattare och förespråkare runt om i världen när de överväger hur de ska genomföra TPNW:s förpliktelser gällande miljösanering. Viktiga lärdomar inkluderar betydelsen av att drabbade samhällen deltar, transparens, höga standarder för stråldosimetri och skydd samt att den institution som är mest ansvarig för skadan kanske inte är den som är bäst lämpad att ta itu med dess konsekvenser. Saneringen får inte bara omfördela faror till redan marginaliserade områden.

Miljösanering är inte bara ett tekniskt problem skilt från minne och meningsskapande. Att gräva upp radioaktivt material ur marken kräver också att man gräver ur kollektiva minnen och arkiv för att offentliggöra vad som hittills hållits hemligt och privat. TPNW:s förpliktelser gällande miljösanering bör därför tolkas i ljuset av fördragets inledning avseende mänskliga rättigheter och erkännande av vikten av "freds- och nedrustningsutbildning ... samt att öka medvetenheten om riskerna med och konsekvenserna av kärnvapen för nuvarande och framtida generationer." ■

INTERVJU

Bristande representation skapade nytt engagemang

Clara Gullman Levin intervjuar Uzo Ohanyere

Engagemanget för kärnvapen och nedrustning har ökat. Vi har pratat med Uzo Ohanyere, en av grundarna till den afrikanska organisationen Nyuklia Eureka.

Vem är du och hur blev du engagerad i Nyuklia Eureka?

– Jag är jurist och kommer ursprungligen från Nigeria men bor nu i Storbritannien. Jag insåg under första statspartsmötet för FN:s konvention om förbud mot kärnvapen i juni 2022 att de afrikanska rösterna saknades. Insikten jag fick om att det finns faktorer som hämmar afrikanskt deltagande i internationella konferenser gav mig motivation att arbeta för att överbygga denna klyfta.

Hur bildades Nyuklia Eureka?

– Nyuklia Eureka föddes ur ett ögonblick av insikt och en känsla av brådska. Tillsammans med två andra afrikaner som delade samma oro över den begränsade representationen från Afrika bestämde vi oss för att lägga grunden för det som skulle bli Nyuklia Eureka. Vi förstod att våra röster behövdes och att den kollektiva kraften hos afrikanska ungdomar kunde vara svaret på detta behov. Nyuklia Eureka är nu en banbrytande afrikansk ungdomsgrupp som inte bara arbetar för kärnvapennedrustning, utan också för att se till att afrikanska perspektiv är en del av hela det globala samtalet.

Vad anser ni vara det viktigaste att göra för kärnvapennedrustning just nu?

– Strävan efter kärnvapennedrustning är komplex och mångfacetterad och har sina rötter

Uzo Ohanyere startade Nyuklia Eureka för att öka intresset för och representationen inom nedrustning.

inte bara i politik och avtal utan i relationerna staterna emellan. Den största utmaningen ligger i att skapa förtroende mellan kärnvapenstaterna. Den misstro de har gentemot varandra är inte bara en känsla; den är också drivkraften som får stater att inta en defensiv hållning, vilket har lett till att de skaffat kärnvapenkapacitet. Denna cykel av misstro och upprustning upprätthåller ett farligt status quo, där freden upprätthålls genom hot om ofattbar förstörelse. Att bygga förtroende är viktigt, men det är också svårt. För att skapa förtroende krävs samordnade insatser, öppenhet, dialog och, viktigast av allt, viljan att gå förbi historiska klagomål och geopolitiska rivaliteter. Tyvärr är dessa faktorer ofta beroende av alltför många faktorer som ligger utanför vår kontroll.

Vår ståndpunkt är tydlig: Förbudet mot kärnvapen får inte bara vara ett ideal, det måste vara en bindande och genomförbar verklighet. Detta kräver inte bara att avtal upprättas utan också ett orubbligt åtagande att genomdriva dem, övervaka efterlevnaden och reagera på överträdelser. Vägen till kärnvapennedrustning är varken enkel eller okomplicerad. Men det är en väg som vi måste gå med beslutsamhet, visdom och en tydlig förståelse för de utmaningar och möjligheter som ligger framför oss.

Kan du berätta mer om arbetet ni gör med klimatförändringar och kärnvapen?

– En unik aspekt av Nyuklia Eukas uppdrag är vårt fokus på att dra kopplingar mellan klimatförändringar och kärnvapennedrustning. Denna koppling är mer än teoretisk; den är ett erkännande av de sammanlänkade utmaningar som vår generation står inför. Kärnvapnets förödande potential och det överhängande hotet från

klimatförändringarna är båda existentiella risker som kräver samordnade insatser. Genom att koppla samman dessa punkter breddar vi diskussionen och bjuder in nya perspektiv till bordet.

En av utgångspunkterna för denna koppling är uranbrytning. Uran finns i rikliga mängder i Afrika och tyvärr sker brytningen av uran ofta utan hållbara metoder. Denna ohållbara gruvdrift påverkar inte bara miljön, den skapar också förödelse i lokalsamhällena. Effekterna märks ekonomiskt och socialt, från förorenade vattenkällor till förstörda livsmiljöer. Samhällen som är beroende av dessa naturresurser ser sin försörjning hotad och löftet om ekonomisk tillväxt från gruvdriften uteblir ofta. De skador som orsakas av kärnvapen är inte begränsade till användning i krigstid, kärnvapen är ett hot inte bara i konflikter utan i själva sin existens.

” De skador som orsakas av kärnvapen är inte begränsade till användning i krigstid, kärnvapen är ett hot inte bara i konflikter utan i själva sin existens

– Vårt arbete med att koppla samman klimaträttvisa med kärnvapenrättvisa handlar om att inse att dessa frågor är sammanvävda. Vi kan inte ta itu med den ena utan att ta hänsyn till den andra. Det handlar om att inse att kampen mot kärnvapen inte bara är en kamp för fred; det är en kamp för miljöskydd, ekonomisk- och social rättvisa.

Vägen till rättvisa, vare sig det gäller klimat eller kärnvapen, är en och densamma, och den kräver enad handling, empati och ett åtagande att se bortom det uppenbara. Genom utbildning, påverkansarbete och samarbete fortsätter vi på Nyuklia Eureka att sträva efter en värld där rätten till fred, välbefinnande och en hälsosam miljö inte bara är ideal utan en verklighet för alla. Vi väntar inte på förändring, vi strävar aktivt efter den, ett samtal, en kontakt, en förespråkare i taget. Tillsammans bygger vi en framtid som erkänner allvaret i dagens beslut och ger nästa generation möjlighet att leda med visdom, medkänsla och mod. ■

Nyuklia Eureka bildades i augusti 2022 med målet att säkerställa att afrikanska stater och civilsamhälle har en plats vid bordet i globala diskussioner om kärnvapennedrustning och icke-spridning.

En del av arbetet som Nyuklia Eureka gör handlar om att utbilda allmänheten och beslutsfattare i frågor som rör kärnvapennedrustning ur ett afrikanskt perspektiv. Genom att samarbeta med andra organisationer, regeringar och internationella organ kan afrikanska röster förstärkas i diskussioner om kärnvapennedrustning och öka trovärdigheten och räckvidden för initiativen.

En annan del av arbetet handlar om att bygga upp expertis och kapacitet i Afrika när det gäller kärnvapennedrustning och icke-spridning. Detta gör det möjligt för lokala intressenter att aktivt delta i globala dialoger och beslutsprocesser, vilket stärker den afrikanska ståndpunkten i dessa frågor. Slutligen strävar Nyuklia Eureka efter att anpassa insatserna för kärnvapennedrustning till bredare kontinentala mål som utveckling, fred och säkerhet.

Nyuklia Eureka mer än en grupp; det är en rörelse som är fast beslutna att bygga broar, främja förståelse och skapa en värld där afrikanska röster inte bara hörs utan också värdesätts. Arbetet går utöver ren representation; det handlar om att forma diskursen, påverka politiken och göra en bestående inverkan med strävan efter rättvisa, jämlikhet och en gemensam vision för en säkrare värld. Nyuklia Eureka arbetar för en värld som erkänner vikten av varje röst, särskilt de som länge har varit tystade. ■

EVENEMANG

Hiroshimadagen 6 augusti 2023

Av Eva Petersson och David Victorin

Den 6 augusti högtidlighölls Hiroshimadagen med manifestationer för fred och nedrustning. I Stockholm tillkännagavs 2023 års Anti-atombombsdiplom som i år tilldelades författaren och aktivisten Agnes Hellström.

Stockholm

Tillsammans med domkyrkoförsamlingen i Storkyrkan i Gamla Stan i Stockholm hedrades minnet av alla offer för de första atombomberna som använts i krig i Hiroshima och Nagasaki 1945. Manifestationen inleddes och avslutades med mäktiga toner från orgel och mellan talarna spelade Joakim Laksov stämningsfull cellomusik. Talare var Domkyrkokaplan Kristina Ljunggren, tidigare ambassadören Rolf Ekéus som tilldelades 2013 års anti-atombombsdiplom, samt Svenska Läkare mot Kärnvapens vice ordförande Benny Petersson som alla talade med engagemang om läget i världen och hur vi måste fortsätta att arbeta för nedrustning.

Uppskattningsvis deltog cirka 80 personer. Efter ceremonin var det flera av besökarna som på plats uttalade sin uppskattning. En långväga besökare från Japan kom fram och tackade speciellt för hågkomsten av Hiroshima och Nagasaki.

Göteborg

I Vasaparken hölls traditionsenligt en manifestation till minne av offren i Hiroshima och Nagasaki. Vädrets makter var inte till någon fördel men trots det samlades ett 30-tal deltagare till kvällen med musik och tal ledd av Gunnar Westberg. Thomas Magnusson delade personliga erfarenheter och reflektioner som har dröjt sig kvar efter många års fredsarbete. Jazzmusiker för fred och Mathilda Magnusson gav en fin inramning till evenemanget.

2023 års Anti-atombombsdiplom

Årets mottagare av Anti-atombombsdiplomet är Agnes Hellström för att i många år ha varit en stark röst mot kärnvapen i samhällsdebatten.

Svenska Läkare mot Kärnvapens anti-atombombsdiplom tilldelas varje år en person som gjort betydande insatser i arbetet för kärnvapennedrustning. ”Vi är hedrade att ge årets anti-atombombsdiplom till Agnes Hellström, som i egenskap av tidigare ordförande för Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen diskuterat och lyft kärnvapenfrågan när inga andra röster fick komma till tals. När oron för kärnvapenkrig var högre än sen kalla kriget var Agnes den sansade rösten i debatten” sa ordförande Vendela Englund Burnett i ett pressmeddelande.

Hiroshimadagen uppmärksammades traditionsenligt i Göteborg. Gunnar Westberg från Svenska Läkare mot Kärnvapen talade.

FOTO: Jöran Fagerlund

↑ SLMKs vice ordförande Benny Petersson delade ut 2023 års Anti-atombombsdiplom till Agnes Hellström. På plats var även de tidigare mottagarna av diplomerna Thomas Jonter och Rolf Ekéus.

Motiveringen lyder:

Agnes Hellström upplevde redan under tonåren hotet från kärnvapnen och utvecklade tidigt ett stort engagemang för kärnvapennedrustning. Som tidigare ordförande i Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen har hon debatterat kärnvapenfrågan och gjort sin röst hörd när hon i olika sammanhang påtalat de fasansfulla riskerna med kärnvapen och lyft dem till de stora mediearenorna. Hon har också varit drivande för att Sverige ska gå med i FN:s konvention om förbud mot kärnvapen och har alltid med sig det historiskt starka svenska motståndet mot kärnvapen. ■

Danske Læger Mod Kernevåben

Tale av Povl Revsbech

ved Hiroshimadagen 6. august 2023 afholdt på mødestedet Domen på Aarhus Havn.
Arrangør: Aarhus mod Krig og Terror.

– I Danske Læger Mod Kernevåben er vi ligesom alle andre danskere og vesterlændinge forfærdede over Ruslands angreb mod Ukraine 24. februar 2022. Præsident Putin anvendte før angrebet en retorik, der minder uhyggelig meget om den, som Hitler anvendte, inden angrebet på Polen og sidenhen Ukraine og Sovjetunionen under 2. verdenskrig. Den vestlige verden har udvist et enestående sammenhold ved at støtte op om Ukraine og præsident Zelenskyj, der som Rune Lykkeberg i dagbladet Information roste for at kæmpe og blive stående sammen med sit folk kæmpende med kun en mobiltelefon i hånden! Som tiden er gået, har vi set større og større militær hjælp til Ukraine, hvilket forhåbentligt vil medføre, at ukrainerne kan drive de russiske styrker ud af landet. Putin har som bekendt truet med at bruge de russiske atomvåben men heldigvis er det blevet ved truslerne indtil videre. Putin ved godt, at bruger han et taktisk a-våben mod de ukrainske styrker, vil der rejse sig et ramaskrig i hele verden. Zelenskyj vil i så fald appellere stærkt til NATO om at gengælde, hvilket vil være hyperfarligt m.h.t. at starte en egentlig krig med a-våben. Derfor holder han sig tilbage med dette skridt, tror vi.

På det seneste har vi hørt, at amerikanerne har besluttet at sende klyngevåben til Ukraine. Klyngebomber er små konventionelle bomber, ladet med søm og skarpe genstande, der er beregnet til at sprænge i ca. 1 m's højde og dermed udløse stor skade eller drab på soldater i nærheden. Denne våbentype blev forbudt internationalt i 2010, men de stridende parter Rusland, Ukraine og USA har ikke ratificeret aftalen. Klyngevåben har en fejlrate på 3 – 40 %, dvs. at et antal bomber af granatstørrelse ikke sprænger primært og derefter ligger på jorden og kan skade civilbefolkningen længe efter, at konflikten endte. USA og Rusland skændes om fejlraten på deres respektive våben. I DLMK fraråder vi naturligvis brugen af dette frygtelige våben. ■

Melissa Parke ny generalsekreterare för ICAN

Den 1 september tillträdde Melissa Parke som ICAN:s nya generalsekreterare. Melissa Parke, från Australien är tidigare minister för internationell utveckling och parlamentsledamot för Labour och har mångårig erfarenhet av mänskliga rättigheter, juridik och politik. Hon är även ambassadör för ICAN Australien, i vilken egenskap hon har arbetat för att FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (TPNW) sedan 2017 ska träda ikraft och för att Australien ska ansluta sig till konventionen.

Melissa Parke är med sina diplomatiska och politiska kunskaper, i kombination med erfarenheter av ledarskap, diplomati, konfliktlösning

och juridik tillsammans med ett långt engagemang för kärnvapenedrustning, väl lämpad att leda ICAN framåt i en brännande tid. Vi i Svenska Läkare mot Kärnvapen ser fram emot att lära känna och samarbeta med Melissa framöver! ■

Ny rapport om Sveriges säkerhet har fokus på kärnvapen och Nato

I juni släppte Försvarsberedningen rapporten "Allvarstid" (Ds 2023:19) som redogör för omvärldens säkerhetspolitiska utveckling och gör en bedömning av vilka konsekvenser detta får för Sveriges försvars- och säkerhetspolitik.

En stor del av rapporten handlar om kärnvapen och Natos kärnvapenavskräckning, det står bland annat att Sverige kommer bli en del av Natos samlade avskräckning och försvar, inklusive kärnvapenavskräckning. Försvarsberedningen skriver vidare "Det är därför viktigt att delta aktivt i Natos arbete på detta område och upparbeta nationell kunskap om kärnvapens roll och funktion. Här ingår kunskap om hur kärn-

↑ Källa: Allvarstid - Försvarsberedningens säkerhetspolitiska rapport 2023 Ds:2023:19

vapen både särskiljs och kopplas samman med Natos konventionella stridskrafter, både inom ramen för övningsverksamhet och operationer." Försvarsberedningen anser också att det "...inte finns skäl att ha kärnvapen på svenskt territorium i fredstid. Någon särskild lagstiftning om detta är emellertid inte aktuell." ■

Tidigare ordförande Andreas Tolf prisas

Svenska Läkare mot Kärnvapens tidigare ordförande Andreas Tolf tilldelades i somras hederspris för sina insatser för mänskliga rättigheter i Martin H:son Holmdahls anda. Priset är uppkallat efter Uppsala universitets föregående rektor Martin H:son Holmdahl och Andreas prisades för sin roll som ordförande för Svenska Läkare mot Kärnvapen, en förening som enligt Uppsala universitet låg Holmdahl varmt om hjärtat. ■

FILM

Oppenheimer

Hollywoodfilmen som sätter kärnvapen i det populärkulturella blickfånget – vi undersöker dess kvalitéer och brister.

Av Josefin Lind

Hur världen blev beväpnad med nukleära vapen är det nog få människor idag som minns. För oss som dagligen tänker på och arbetar mot kärnvapen är namnet Oppenheimer väl bekant och klingar synonymt med atomvapnens fader. I arbetet med att påminna världen om framkomsten av kärnvapnen gör den nya amerikanska storfilmen Oppenheimer världen en stor tjänst. Hyllar den kärnvapen som ett nödvändigt ont för avskräckning mot en storfienande eller försatte de oss i en kapploppning som bara kan sluta i civilisationens undergång? Där går åsikterna isär.

Regissören Christopher Nolan går i den tre timmar långa filmen på djupet med de tekniska, politiska och moraliska aspekterna av hur Manhattanprojektet startade, utvecklades och sedan lades ner. Från tron att de jagade ikapp med en atombomb i Nazityskland till provsprängningen i ökenlandskapet utanför staden Alamogordo i New Mexico i USA 16 juli 1945. Oppenheimers relation till Einstein berörs ytligt och behandlas som ett resultat av ett generationsskifte inom fysikakademin. Det är en typisk Hollywoodproduktion med snabba klipp, dramatiska effekter och höga ljudnivåer. De tre timmarna går snabbt.

”**Filmen missar dock tillfället att påvisa de negativa effekterna av alla provsprängningar runt om i USA och på Marshallöarna.**

Hur den politiska ledningen ignorerar forskarnas varningar om de långtida effekterna av kärnvapen får en plats i filmen. Vi får se en liten del av hur Oppenheimer och flera av de ledande individerna i Manhattanprojektet förfasas över hur deras uppfinning har lett till fasansfull död bland civilbefolkningen i Hiroshima och Nagasaki. Filmen missar dock tillfället att påvisa de negativa effekterna av

provsprängningarna runt om i USA och på Marshallöarna. Filmen underlåter även att beskriva de humanitära och miljömässiga konsekvenserna av den komplexa kärnvapenproduktionen som skapades under projektet.

Vi får följa Oppenheimer i hans ökade oro för en potentiell kapprustning med Sovjetunionen och hans motvilja till att skapa en ännu kraftfullare vätebomb och lyfter flera gånger hur Oppenheimer förespråkar vapenkontroll. Dåvarande president Truman avvisade Oppenheimers motstånd mot vätebomben och till allmän varsamhet mot upprustning. Oppenheimers motstånd ledde till att han inte längre godkändes vid säkerhetskontroller och kort därefter förlorade allt sitt politiska inflytande.

Tittarna lämnar biosalen med förhoppningsvis lite mer kunskap hur den nukleära tidseran startade. Nu är det upp till oss att bestämma hur den ska sluta. ■

En visselblåsares testamente

Till minne av Daniel Ellsberg

Av Gunnar Westberg

Titel: Domedagsmaskinen,
"Så planerade vi kärnvapenkrig"
Utgivningsår: 2023
Författare: Daniel Ellsberg
Förlag: Gerundium
Översättning: Erik Göthe

DANIEL ELLSBERG
DOMEDAGS
MASKINEN
"SÅ PLANERADE VI KÄRNVAPENKRIG"

Med förord av Pierre Schori

↑ Daniel Ellsberg mottog 2018 Olof Palmepriset "För sin djupa humanism och sitt storartade mod" – citat från prismotiveringen.

Minnestext för Daniel Ellsberg 7 april 1931– 16 juni 2023

"Den farligaste mannen i USA" sade Henry Kissinger, USA:s försvarsminister om Daniel Ellsberg. Ja, det var han, farlig för dem som ville fortsätta och utvidga kriget i Vietnam. Farlig för president Richard Nixon: De olagliga åtgärder som på President Nixons uppdrag vidtogs mot honom bidrog till att framtvinga Nixons avgång. Farlig för dem som ville begränsa tryckfrihet och demokratisk opinionsbildning. Farlig också därför att han blev en inspiration till andra krigsmotståndare och visselblåsare.

Han lyckades inte i så hög grad som han hade önskat med att stärka opinionen mot kärnvapen i USA, men hans övertygelse bestod: Så länge världen behåller kärnvapenarsenalerna är det inte frågan om, utan när, ett kärnvapenkrig kommer att bryta ut.

Daniel Ellsberg belönades med Right Livelihood Award 2006 och med Olof Palmepriset 2018 för hans "Profound humanism and exceptional moral courage".

Han arbetade in i det sista för att få människor att förstå att kärnvapnen måste och kan avskaffas, "Men jag vill säga att jag inte kunde tänka mig ett bättre sätt att använda min tid. Nu när jag ser slutet av mitt liv närma sig känner jag glädje och tacksamhet." ■

Under år 2023 publicerades den svenska översättningen av Daniel Ellsbergs bok "Doomsday Machine – confessions of a nuclear war planner". Denna bok är hans testamente. Gunnar Westberg minns en modig man som gjorde allt i sin makt att rädda världen.

De flesta minns Daniel Ellsberg som den förste "visselblåsaren", som avslöjade den amerikanska regeringens politik i Vietnamkriget. För framtiden är dock hans beskrivning av den militära och politiska ledningens ansvarslösa kärnvapenpolitik den viktigaste. Boken "Domedagsmaskinen" är ett förfärande dokument om vår oförmåga att hantera detta, yttersta, hot.

Det var år 1971 som Ellsberg stod i världens fokus: Han hade kopierat och publicerat hemliga dokument som visade hur den amerikanska militära och politiska ledningen ljuter för det amerikanska folket om Vietnamkriget. Ellsberg ställdes inför rätta för spionage och riskerade 115 års fängelse. Regeringens åklagare hade emellertid begått felaktigheter när det gällde att skaffa fram bevis. På den grunden frigavs Ellsberg, liksom hans medhjälpare vid kopieringen, Antony Russo.

Ellsberg hade emellertid en stor mängd dokument som skulle ha varit än mer avslöjande, de handlade om hur regeringen ljög för folket, framför allt beträffande kärnvapen och deras användande. Majoriteten av dessa papper försvann i en naturkatastrof, men en stor del av innehållet i dokumenten har senare återgetts från andra källor och utgör grunden för boken "Domedagsmaskinen".

Från 28 års ålder var Daniel Ellsberg anställd vid tankesmedjan RAND Corporation och hade många uppdrag inom försvarsmakten under åren 1958 till 1971 och hade tillgång till interna dokument, ofta betecknade "topphemligt".

Under delar av 1960-talet undersökte han på uppdrag av RAND hur beslut om kärnvapen användning fattades vid USA:s baser i Stilla Havet. Han fann att lokala befälhavare ansåg sig ha rätt att själva besluta om användning av kärnvapnen, om man inte fick kontakt med högkvarteret, vilket hände ganska ofta. En befälhavare kunde alltså på egen hand besluta om en kärnvapenattack.

Ellsberg hade fått lära sig att USA hade sina kärnvapen i tillräckligt antal för en så kallad andraslagsförmåga. Denna innebar att USA skulle, efter det att landet utsatts för ett kärnvapenangrepp,

kunna svara med ett förödande svarsanfall, även om många av de egna missilerna förstörts. Det blev emellertid snart klart för honom att för den amerikanska militären hade avsikten alltid varit att kunna utdela ett förstaslag så överväldigande att Sovjet inte skulle kunna vedergälla i stor skala mot USA.

”
Kontrollen
över kärn-
vapnen är
i hög grad
osäker.

Två teman återkommer i boken, för det första: Politikerna ljuter ofta och hämningslöst inför befolkningen, och även inför kongressen, i frågor om försvar och utrikespolitik. För det andra: Kontrollen över kärnvapnen är i hög grad osäker.

Den amerikanske presidenten antas ofta vara den ende som kan besluta om insats av kärnvapen. Så förhåller det sig dock inte. Om den politiska ledningen blir utslagen måste möjligheten till kärnvapen användning ha delegerats i förväg. Ellsberg beskriver att den delegeringen kan sträcka sig ganska långt bort från presidenten. Ellsberg upprepar: Om inte kärnvapen avskaffas kommer de att användas. Vi har haft tur som överlevt. ■

Vem ska rädda icke-spridningsavtalet?

Av Josefin Lind och
Clara Gullman Levin

Den första förberedande kommittén för icke-spridningsavtalets elfte cykel ägde rum i Wien mellan 31 juli – 11 augusti. Med två misslyckade översynskonferenser i bagaget var förväntningarna låga och omvärldsläget har gjort sprickorna mellan staterna djupa.

Det är beklagligt att återigen behöva skriva att icke-spridningsavtalet, NPT, står inför stora problem. Sedan 2015 har NPT varit medlemsstaternas huvudbry och flera ansträngningar har gjorts under åren för att öka avtalets effektivitet. Men mot bakgrund av omvärldsläget och den kapprustning som pågår så är det egentligen inte förvånande att staterna inte kunde komma överens, varken om en sammanfattning av mötet eller ett arbetspapper.

Sveriges nya roll som blivande Natostat skapar tillsammans med Finlands medlemskap samt utplaceringen av ryska kärnvapen i Belarus och Kinas upprustning en ny dynamik i avtalet, allt fler stater ansluter sig till kärnvapen som en del av de säkerhetspolitiska doktrinerna. Inte desto mindre har vi rapporterna om att IAEA inte längre kan uttala säkerhet kring Irans kärnkapacitet, de upprepade ryska hoten om att använda kärnvapen och samtliga kärnvapenstaters totala ovilja att närma sig en diskussion om avrustning av kärnvapen.

Det råder brist på både transparens och förtroende länderna emellan. Under den allmänna debatten uttryckte de flesta kärnvapenfria stater en allvarlig oro över den skenande kärnvapenkapprustning som pågår, liksom över att doktriner för kärnvapenavskräckning har dragits tillbaka samt att hoten om att använda kärnvapen ökar. Det är tydligt att kärnvapenstaternas ovilja att nedrusta och deras höga ambitioner för att modernisera och upprusta kärnvapen skapar irritation hos flera icke-kärnvapenstater.

Roten till problemen är bristen på politisk vilja från kärnvapenstaterna vilket medför att de inte fullföljer sin del av avtalet och de ingångna nedrustningsskyldigheterna. Det enda som kärnvapenstaterna egentligen är överens om är dels att den ”internationella säkerhetsmiljön” inte lämpar sig för kärnvapenedrustning och att

NPT är den enda trovärdiga vägen till kärnvapenedrustning. Det enda vi kan tolka det som är att kärnvapenstaterna med andra ord vill behålla sina kärnvapen och inte tänker nedrusta, varken inom NPT eller i något annat forum.

Ja, det ser verkligen mörkt ut och frågan är vad som kommer rädda icke-spridningsavtalet från ytterligare ett misslyckande? En sak är säker, vi kan inte låta detta stävja vår strävan och vårt arbete för en kärnvapenfri värld. Det är dags för alla stater, framför allt kärnvapenstaterna, att ta sitt ansvar för nedrustningen och stödja alla de processer som finns för nedrustning av kärnvapen. Det är vi skyldiga kommande generationer. ■

Kärnvapenförbudets andra statspartsmöte

27 november – 1 december möts statsparterna till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen för andra gången, denna gång på FN:s högkvarter i New York. Vi i Läkare mot Kärnvapen kommer att vara på plats.

På det första statspartsmötet i Wien 2022 antogs en tydlig deklaration som starkt fördömde hot om att använda kärnvapen och en handlingsplan med 50 konkreta åtgärder. Däribland ett ramverk och en fond för att hjälpa människor och platser som drabbats av kärnvapen och en deadline på 10 år fastställdes för statsparter som innehar kärnvapen att nedrusta sina kärnvapenarsenaler.

Världens stater, inklusive Sverige, måste göra allt i sin makt för att minska kärnvapenhotet. I följd på första statspartsmötet deltog flera Natoländer som observatörer och hittills i år har bland annat Australien meddelat att de kommer att observera statsmötet. Sverige som också observerade förra årets möte måste finnas på plats även i år för att följa diskussioner, visa att man fortfarande tar ansvar för nedrustningen och stödja de processer som finns för nedrustning av kärnvapen. ■

SVERIGE I NATO

Viktigt att lagstifta mot kärnvapen

konstateras i ny rapport om Sveriges framtida medlemskap i Nato.

Under 2023 har vi inlett ett samarbete med Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen där vi genom en rapport kommer att rätta ut många av de frågetecken som finns om hur Natomedlemskapet påverkar Sveriges nedrustningspolitik bland annat. I augusti släppte vi vår första gemensamma delrapport vilken fokuserade på kärnvapen på svenskt territorium.

I rapporten konstateras att den hållning som Sverige har antagit inte är tillräcklig för att utesluta kärnvapen på svenskt territorium. Det var i februari 2023 som Sveriges regering deklarerade att Sverige ska ha en hållning till kärnvapen som liknar de policies som finns i Danmark och Norge. I propositionen om ett svenskt Natomedlemskap som röstades igenom i mars i år betonas att det inte finns skäl att ha kärnvapen på svenskt territorium i fredstid. Riksdagen har genom det antagit en slags hållning mot kärnvapen i Sverige i fredstid, men det är oklart om det endast omfattar utplacering av kärnvapen genom ”nuclear sharing arrangements” eller om det omfattar all införsel.

Det finns även frågetecken om huruvida regeringen har befogenhet att besluta om att ta emot kärnvapen på svenskt territorium i en krigssituation utan riksdagens godkännande. Otydligheten i vad och vem som definierar en krigssituation väcker frågor om när en svensk hållning om att inte ha kärnvapen på svenskt territorium i fredstid slutar gälla.

Huruvida kärnvapen förs in i Sverige är ett nationellt, suveränt beslut, och det är fullt möjligt att som Natoland förbjuda utplacering, införsel och transport av kärnvapen på landets territorium i freds- och krigstid. Men om inga begränsningar införs kan ett Natomedlemskap innebära att kärnvapen placeras på svenskt territorium eller att kärnvapen tillfälligt placeras eller transporteras inom svenskt territorium.

Rapporten konstaterar att riksdagen måste garantera Sveriges medborgare att kärnvapen aldrig kommer att föras in på svenskt territorium. Vi kräver tydlighet och lagstiftning som förbjuder kärnvapen på svenskt territorium i freds- och krigstid.

→ Läs mer på vår hemsida slmk.org.

KRÖNIKA

Medicinska tidskrifter publicerar gemensamt mot kärnvapen

Av David Victorin

Mer än hundra medicinska tidskrifter inklusive Lancet och British Medical Journal har gemensamt publicerat en ledare som understryker det ansvar som personalen i sjukvården har, att varna politiker och befolkningen i stort om riskerna för folkhälsan och den otillräckliga katastrofberedskap som finns när det gäller effekter av kärnvapen. Medicinska tidskrifter brukar i allmänhet sträcka sig långt för att vara ensamma om sina publikationer. Att de väljer att göra ett undantag i det här fallet är ett tecken på att budskapet är både angeläget och allvarligt. Fler stora aktörer som World Economic Forum och World Medical Association lyfter fram kärnvapen som en risk för mänskligheten tillsammans med klimatförändringar och pandemier.

Filmen Oppenheimer är en påminnelse om vilka otroliga mängder energi som frigörs vid en kärnvapenexplosion och hur lite vi kan göra för att skydda oss mot den. Jag blev själv påmind om att fysikerna som utvecklade den första atombomben Trinity inte helt kunde utesluta att atmosfären skulle fatta eld när kedjereaktionen väl satts igång. Det är fascinerande och skrämmande att de ändå valde att provspränga i Los Alamos när den acceptabla risknivån i andra sammanhang är så mycket lägre.

Filmen lyfter också fram det motstånd som fanns bland fysikerna när Nazityskland inte

”Vårt budskap som läkare är detsamma som tidigare och det är lika viktigt nu som då. Vi kan aldrig förbereda oss som samhälle mot en kärnvapenattack.

längre var ett hot. Många av fysikerna ville inte bidra till att utveckla vapen vars syfte är att utplåna hela befolkningar i städer i ett enda slag.

Vårt budskap som läkare är detsamma som tidigare och det är lika viktigt nu som då. Vi kan aldrig förbereda oss som samhälle mot en kärnvapenattack. De orsakar ett ofantligt lidande som vi aldrig kommer kunna hantera. För offren och de anhöriga är det av liten betydelse vem det var som avfyrade vapnet eller om det var en vedergällning för en tidigare attack, skadorna är desamma. Det är någonting att återkomma till när den offentliga debatten tenderar att glida över i försvars- och säkerhetspolitiska överväganden. ■

Referenser i urval

PEACE AND HEALTH BLOG
<https://peaceandhealthblog.com/2023/08/02/medical-journals-issue-urgent-call-for-elimination-of-nuclear-weapons>

THE LANCET
[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(23\)01526-X/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(23)01526-X/fulltext)

BRITISH MEDICAL JOURNAL
<https://www.bmj.com/content/382/bmj.p1786>

VIKTIGT MEDDELANDE

Föreningens verksamhetsstöd är hotat

Vi har nåtts av oroväckande uppgifter om att det statliga stöd som Svenska Läkare mot Kärnvapen har emottagit i flera decennier hotas av indragning. Inför 2024 har vi sett indikationer från regeringen att allt stöd till den svenska fredsrörelsen, genom det stöd som heter *Stöd till civilsamhället* och delas ut av myndigheten Folke Bernadotteakademin kommer att stoppas.

För oss innebär det att ungefär hälften av alla våra årliga intäkter riskerar att försvinna i ett bräde. Detta hotar vår idoga kamp och att vår höga röst mot kärnvapen kraftigt tystas.

Men, tack vare er, alla våra trogna medlemmar, associerade medlemmar och stödjare tror och hoppas vi ändå att vi kan fortsätta med stora delar av vår verksamhet. Vi kommer dock att bli än mer beroende av ert fortsatta stöd!

Vad kan just du göra?

Värva en medlem, skänk en extra gåva eller anmäl ett regelbundet givande via autogiro. Stöd vår humanitära röst för en kärnvapenfri värld!

Läs mer på slmk.org/stod-oss eller kontakta medlem@slmk.org

Gåvor och stöd

Swish: 1239010901
Bankgiro: 901-0901

Genom vårt 90-konto är vi medlemmar i Svensk Insamlingskontroll samt branschorganisationen Giva Sverige. Det garanterar ett tryggt givande för dig.

90 KONTOKONTROLL SVENSK INSAMLINGSKONTROLL

giva SVERIGE

SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPEN

Avsändare:
Svenska Läkare mot Kärnvapen
Norr tullsgatan 45
113 45 Stockholm
Sweden

Kallelse till årsmöte för **SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPEN**

Välkommen på föreningens årsmöte den
11 november 2023!

TID: 14.00

PLATS: Norrtullsgatan 45, Stockholm

För frågor, kontakta info@slmk.org
Läs mer på slmk.org

Landsmøde i **DANSKE LÆGER MOD KERNEVÅBEN**

Der indkaldes hermed til Landsmøde i DLmK:

Lørdag d 7/10 kl 14.

Lille Strandstræde 10, 1254 København K. (Nyhavn)

Dagsorden iflg vedtægterne.

Rejserefusion ydes sv til en togbillet.

Efter landsmødet middag på nærliggende restaurant.

Gerne tilmelding til mødet/middag:

k.arnung@dadlnet.dk

